

Kitap İncelemesi

Gönderim Tarihi: 28.08.2024

Kabul Tarihi: 01.10.2024

Yayın Tarihi: 20.12.2024

Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2024, 4(2): 399-403

Book Review

Received Date: 28.08.2024

Accepted Date: 01.10.2024

Published Date: 20.12.2024

DOI Number: 10.59902/yazit.1540084

KAYIP NESNE: TÜRK ŞİİRİNDE KAYIP NESNENİN FENOMENLERİ

Lost Object: Phenomena of the Lost Object in Turkish Poetry

Nursel KAVAK*

ÖZ

Şahika Karaca'nın *Kayıp Nesne – Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri* isimli çalışması Türk edebiyatı araştırmacıları ve öğrencileri için önemli bir kaynaktır. Hem psikanalizin hem de felsefenin konu ettiği kayıp nesneyi Karaca, kişide açıklanamayan en dipteki şey olarak ifade eder. Şey de edebiyatta / sanatta fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yazar, çalışmada kuramsal çerçevenin oluşturulması için Batılı düşünürlerin fikirlerinden faydalanarak en dıştan en içe doğru bir sıralama esas alır. Bu kuramsal tartışmanın merkezini Sigmund Freud ve Lacan oluşturmaktadır. Ayrıca dilin nedensellik işlevi, semiyotik gibi kavramları ayrı bölümlerde inceleyerek bu konularla alakalı çalışma yapan filozoflara da değinir. Ardından bu kavramların edebiyatla olan ilişkisini irdeler. Türk şiirinin seçkin örneklerini veren şairlerin şiirlerinden de faydalanan Karaca, çalışmasının sonunda müstakil olarak dört şairin şiirlerine yer verir. Bu bölümde aşk, yas, erotizm ve ölüm gibi kavramlara değinir. Karaca'nın diğer çalışmalarında olduğu gibi bu incelemesinde de titizliği ve konuya hâkimiyeti aşikârdır. Çalışmamızda Şahika Karaca'nın *Kayıp Nesne – Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri* isimli incelemesi tanıtılacaktır.

Anahtar Sözcükler: kayıp nesne, Şahika Karaca, psikanaliz, felsefe, Türk şiiri

ABSTRACT

Şahika Karaca's work titled *Lost Object - Phenomena of the Lost Object in Turkish Poetry* is an important resource for Turkish literature researchers and students. Karaca expresses the lost object, which is the subject of both psychoanalysis and philosophy, as the deepest thing that cannot be explained in the person. The thing also appears as a phenomenon in literature/art. In this context, in order to create the theoretical framework in the study, a ranking from the outermost to the innermost was taken as a basis, benefiting from the ideas of western thinkers. Sigmund Freud and Lacan form the center of this theoretical discussion. In addition, concepts such as the causal function of language and semiotics are examined in separate sections and philosophers who work on these subjects are mentioned. Then, the relationship of these concepts with literature was examined. The poems of poets who gave outstanding examples of Turkish poetry were also benefited from. At the end of her work, Karaca includes the poems of four poets independently. Here she touches upon concepts such as love, mourning, eroticism and death. As in Karaca's other works, her meticulousness and mastery of the subject are obvious in this study. In our study, Şahika Karaca's study titled *Lost Object - Phenomena of the Lost Object in Turkish Poetry* will be introduced.

Keywords: lost object, Şahika Karaca, psychoanalysis, philosophy, Turkish poetry

* Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul-Türkiye. E-posta: nursel.kavak@hotmail.com. ORCID: 0000-0002-9431-5729.

Karaca, Şahika (2024). *Kayıp Nesne/ Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 199 sayfa.

Türk edebiyatı tarihinin unutulmaya mahkm edilmiŐ kadın yazarları hakkında lisansüstü çalıŐmaları olan Şahika Karaca'nın *Kayıp Nesne / Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri* başlıklı yeni alıŐması Akçağ Yayınları tarafından neŐretilmiŐtir.

Eser giriŐ, sonuç ve kaynakça dıŐında üç ana bölüme ayrılmıŐtır. Ardından Necip Fazıl Kısakürek, Turgut Uyar, Didem Madak ve Cemal Süreya'nın incelemeye örnek teşkil edecek Şiirleri ayrı baŐlıklar halinde verilmiŐtir.

Kitabın nsznde Şahika Karaca, Kayıp Nesne'yi "...arzulamanın, arayıŐın, bulamayıŐın ve yeni arayıŐların hatta sonsuza kadar devam edecek arayıŐların hikyesidir" (Karaca, 2024: 8) Şeklinde ifade eder. Çalışmanın kuramsal çerçevesinin oluŐturulmasında Batılı yazarların fikirlerinden faydalandıŐını da belirtir.

Karaca, giriŐ bölümünde "Kayıp Nesnenin Fenomenolojisi" alt başlığında kayıp nesneyi hem felsefenin hem de psikanalizin mevzubahis ettiğini aktararak sze başlar. Kayıp nesne / Şey konusunun sanatta fenomen / görüngü olarak ortaya çıktığını ifade ettikten sonra "Şey" kavramı üzerinde durur. Şey'i ilk defa dile getiren isimlerden birisinin Heidegger olduğunu zikrettikten sonra kayıp nesne / Şey hakkında bilgi verir. Kayıp nesne / Şey ile alakalı kuramsal çalıŐmalar yapmıŐ Batılı araŐtırmacıların çalıŐmalarından bahseder. Bu araŐtırmacıların çalıŐmalarının merkezine Sigmund Freud ve Lacan gibi ŐahıŐların düŐüncelerini aldığını belirten Karaca, kayıp nesne ve kayıp nesnenin oluŐturduĐu boŐluk (objet petit a) mefhumunun felsefi boyutuyla alakalı kuramsal bilgileri aktardıktan sonra bu mefhumun edebiyatla ilişkisine değinir. Sanatın dolayısıyla edebiyatın kayıp nesneyle ilişkisinin önemini vurguladıktan sonra Eagleton'un Şiirde Şey kavramını ne Şekilde anlamlandırdığını ifade eder. Karaca, Eagleton'un Şey kavramına yüklediği manayı tartıŐtıktan sonra Lacan'ın "gerçek"i dilden önceki zaman olarak adlandırdığına dikkat çeker. Ardından Fransız filozoflardan Julia Kristeva, Eagleton ve Elizabeth Grosz için "semiyotik" kavramının neyi çaĐrıŐtırdıĐı belirtir. En nihayetinde de Eagleton'un ifadesiyle semiyotiğin ortaya çıktığı metinlerin avangart / modernist metinler olduğu zikreder. Bu metinlerin büyüleyici olmasının sebebini aktararak okurun tepkisini dile getirir.

I. bölüm "Simgesel Alanın / Dilin Kurulumu ve Baba İmgesi" baŐlıĐını taŐıtmaktadır. Bu bölümde dilin nedensellik işlevi üzerine çalışma yapan filozofların isimlerini zikreden Karaca, konu hakkında ayrıntılı aktarımlar yapar. Ardından dilin nedensellik iŐlevinin modern dilbilimi ve avangart edebiyatı derinden etkilediğini belirtir. Lacan'ın düŐünce sisteminin temelinde psikanaliz ve yapısalcı dilbilimin birbirini beslediğini ifade ederek kültürün temelinde ikisinin de baba imgesinden faydalandığını ekler. Dilin ve sesin zaman içerisindeki deĐiŐimi üzerinde durarak edebiyattaki dönüŐümüne dikkat çeker. Şahika Karaca, "Kurucu ve Devam

Ettirici Bir Söylem Olarak Yahya Kemal'in Şiirleri" alt başlığına Yahya Kemal'in şiirlerinde kùltür mefhumunun yoğunlukla işlendiğine dikkat çekerek başlar. Ardından Yahya Kemal'in şiirlerinde mazi ve şimdinin birbirine bağlanarak kùltürü kesintisiz bir biçimde vermeye çalıştığını aktarır. Yahya Kemal'in, şiirlerinde ölüm, din ve musiki gibi unsurların nasıl işlendiği ve mezkûr kavramların şairin şiirlerinde neyi anlatmak istediğini ifade eder. Karaca; Yahya Kemal'in şiirlerinde varoluşu sorgulamadığını, şey'e ulaşma çabası içinde bulunmadığına da dikkat çeker. Ardından şairin "Süleymaniye'de Bayram Sabahı", "Tekbir", "Koca Mustâpaşa", "Hayal Beste" gibi şiirlerinden savunduğu tezle alakalı mısralar aktararak görüşünü ispatlamaya çalışır. Bölümün sonunda Yahya Kemal'in şiirlerinde kayıp nesnenin milli bir hayat kurma endişesi ile bağdaştırıldığını ifade eder. Şairin milli birliği kurmasının baba imgesi üzerinden verildiğini ekler.

Semiyotik kavramı ise II. bölümde "Semiyotik ve Anne Bedenine Dönüş" başlığı altında incelenir. Julia Kristeva'nın Lacan'ın simgesel düzenine karşılık semiyotik kavramını çıkardığını aktaran Karaca, bu kavramın Odipal öncesi dönemle iç içe olduğunu aktarır. Ardından semiyotiğin anne bedenine temasla bağlantılı olduğuna dikkat çeker. Fransız filozof Julia Kristeva'nın semiyotik ile dildeki eril-dişil ayrımına son verdiğini de vurgular. Kristeva'nın Lacan'ın eril dilin oluşumuyla ilgili görüşlerini kabul etmediğini de aktarır. Yazının devamında semiyotik dille edebî formun arasındaki bağlantının ne şekilde kurulabileceğine değinir. Karaca, II. bölümün son paragrafında Lacan ve Kristeva'nın görüşlerini edebiyat üzerinden tartışır. Semiyotik / dürtüsel dilin edebî metinlerde şiirselliği ürettiğini vurgulayan Karaca, Kristeva'nın görüşlerini daha doğru bulduğunu da ekler. *Ahmet Haşim* alt başlığında şairin şiirlerinde anne kavramının önemli bir izlek olduğunu hatırlatır. Devamında Şahika Karaca, Ahmet Haşim'in şiirleriyle alakalı "babanın adına / dil alanına girmemesi onun annede takılıp kalmasına yani imgesel alanda kalmasına neden olmuştur. Bütün bu sebeplerden dolayı Haşim'in şiirlerinde anne bir devamlılık olarak yer alır" (Karaca, 2024: 49) şeklinde önemli bir tespitte bulunur. "Yüceltim Olarak Şiir" alt başlığında yüceltimin psikanalizin bir terimi olduğuna dikkat çeker. Schuster, Freud ve Paul Ricoeur'un yüceltimi nasıl değerlendiklerini aktarır. Ahmet Haşim'in annesinin kaybı ve babasının işi dolayısıyla şehir şehir dolaşmasının onda kùltürel anlamda yabancılaşmaya neden olduğunu dile getirir. Bu yabancılaşma, yüceltmenin de mevzubahis ettiği kùltürel alanın da etkilenmesine sebep olur. Ahmet Haşim'de ise bu yabancılaşma bulunduğu ortama uyum sağlayamaması şeklinde ortaya çıkar. Karaca, Ahmet Haşim'in simgesel alana uyum sağlayamamasının şiirlerinde anne bedenine dönme isteği şeklinde tezahür ettiğine dikkat çeker. Ahmet Haşim'in ölmüş annesini şiirlerinde canlı tutmaya çalışmasını Marcel Proust'un annesiyle olan ilişkisine benzetir. Anne kaybının meydana getirdiği yokluk hissiyle baş etmenin yolunun "yüceltim" olduğu vurgulanır. Ahmet Haşim'in "Hatime", "O", "Nehir Üzerinde" ve "Ruhum" isimli şiirlerinden mısra örnekleri aktaran Karaca; anne'nin ay, su ile özdeşleştirildiğine

dikkat çeker. “Ölü Anne ve Melankolik Dil” alt başlığında melankoliyle ilgili çalışmaların Freud’un 1917 yılında yayımlanan *Yas ve Melankoli* isimli makalesinden geliştirildiğinin bilgisini verir. Freud’un yas ve melankoli tanımını aktaran Karaca; Ahmet Haşım’ın şiirlerinde kullandığı dilin, duygu ve imgelerde melankolik söyleyişin yoğun olduğuna dikkat çeker. Ahmet Haşım’ın “Çıktığın Geceler”, “Şi’r-i Kamer”, “O Belde”, “Ölmek”, “Zulmet” şiirlerinde melankolinin yoğun bir şekilde işlendiğini vurgulayarak anne-rüya, maziye/anneye dönüş, ütopyik/hayali mekân, anne-ölüm gibi imgelerin mevzubahis edildiği mısra örnekleri verir. Karaca, Ahmet Haşım’ın şiirlerinde annenin varlığının sürekli olarak devam etmesini annesinden geri dönüşü olmayan bir biçimde ayrılmasına bağlar.

“Kayıp Nesne / Necip Fazıl Kısakürek Fenomenal Dünyadan Kopuş ve Şey’e Yolculuk / Anne ve Şey” III. Bölümün başlığıdır. Bölüme “gerçek” ve “Lacancı şey” hakkında bilgi vererek başlayan Karaca, ardından Necip Fazıl Kısakürek’in şiirlerinde hakikat kaygısının ne şekilde tezahür ettiğine değinir. Şairin henüz 24 yaşındayken yazdığı “Kaldırımlar” şiirinden mısra örnekleri verir. Bu mısralarda tespit edilen imgelerin neler olduğuna sırasıyla dikkat çeker. “Şey ve Arzu” alt başlığında arzu kavramını alıntılarla tanımlar. Ardından Necip Fazıl’ın “Bekleyen” ve “Beklenen” şiirlerinde arzu nesnesinin nasıl işlendiğini dörtlüklerle örneklendirir. “Ölüm ve Şey” alt başlığında Necip Fazıl Kısakürek’in Ölüm Odası şiirinde ölüm kavramının neye işaret ettiğini açıklar. “Hakikat ve Şeyin Kaygısı” alt başlığında ise evvela kaygı kavramına değinen Karaca, ardından Necip Fazıl’ın *Çile* şiirinde hakikat-kaygı ilişkisinin dikkat çekici olduğunu vurgular. “Çile” şiirinden kavrama örnek teşkil edecek dörtlüklere yer verir. Deliliğin sanat ve edebiyatın vazgeçilmez imgeleri olduğuna “Şey ve Delilik” alt başlığında dikkat çeker. Devamında Necip Fazıl’ın “Gizli” isimli şiirinde şey ve deliliği özdeşleştirdiğini belirtir. “Sonlu ve Sonsuzun Diyalektiği”nde evvela varoluş kavramını sorgular. Bölümün son alt başlığı ise “Gerçeğin/İmkânsızın Peşinde”dir. Gerçek kavramının çeşitli filozof ve psikiyatristler tarafından yapılan tanımlamalarını sıralayan Karaca, “Çile” şiirinin gerçeğin sınırında olma halini dile getirdiği tespitinde bulunarak bölümü sonlandırır.

Karaca, kitabın devamında müstakil olarak dört şairi bölümlere ayırır. “Turgut Uyar – Gerçeğe Aşkla Bakış” bölümünde aşkın insanlığı için en önemli duygu olduğuna dikkat çeker. Aşkın pek çok tanımına yer verir. Turgut Uyar’ın “Göğe Bakma Durağı” şiirinden verilen mısra örneklerinin bazılarının sonsuzu imgelediğini belirtir. “Fantezi ve Otoerotizm” alt başlığında fantezi kavramının tanımlamalarına yer verir. Turgut Uyar’ın “Geyikli Gece” şiirinden verdiği mısra örnekleriyle kayıp nesnenin gösterenlerinin neler olduğunu belirtir.

“Edip Cansever – Aşkla Birleşme” bölümünde aşkın birleştiriciliğini mevzubahis eden Karaca, şairin “Yerçekimli Karanfil” şiirinden mısra örnekleri verir. Bu mısralarda aşkla birleşmenin ve birleşmemenin örnekleri olduğuna değinir.

Karaca'nın "Siz Aşktan Na'nlırsınız Bayım" şiirinden mısra örnekleri verdiği bölüm "Didem Madak – Yitik Cennete Dönüş: Anne, Kutsallık ve Şiir" dir. Şiirde yas süreci ve kayıp nesneyle özdeşleşim kurulduğuna dikkat çekerek, anne kaybının travmatik bir yalnızlığa sebep olduğunu aktarır.

"Cemal Süreya – Erotizm ve Ölüm" adı verilen bölümde erotizm ve ölümün iç içe olduğuna dikkat çeker. Nitekim Karaca, Cemal Süreya'nın "Gül" isimli şiirinde ölüm ve erotizmin vurgulandığını belirtir.

Sonuç olarak Şahika Karaca'nın *Kayıp Nesne / Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri* başlıklı çalışmasının titizlikle hazırlandığı aşikârdır. Bu kıymetli eser Türk edebiyatı tarihinde özellikle şiir incelemelerinin az olduğu göz önünde bulundurulduğunda önemli bir boşluğu dolduracaktır. *Kayıp Nesne / Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri* başlıklı incelemenin istifade edeninin bol olması temenni siyle...

Kaynakça

Karaca, Şahika (2024). *Kayıp Nesne / Türk Şiirinde Kayıp Nesnenin Fenomenleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından çalışmayla ilgili herhangi bir destek veya teşekkür beyanında bulunulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu çalışma ile ilgili yazarın beyan ettiği herhangi bir not bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmanın tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: No statement of support or acknowledgement was made by the author regarding the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this study.

Author's Note: There are no any notes declared by the author regarding this study.

Author Contributions: All sections of this study have been prepared by a single author.